

Београд

УДК 821.161.1-84(082.2)(049.32)
821.161.1.09-84"19/20"(049.32)
821.161.1-84:929(049.32)

АНТОЛОГИЈА РУСКОГ АФОРИЗМА

ПРЕПЛЕТИ НАРОДНЕ МУДРОСТИ И
МОДЕРНЕ МИСЛИ

АЛЕКСАНДАР ЧОТРИЋ, *ВЕЛИКО У МАЛОМ*,
СРПСКА РЕЧ, БЕОГРАД, 2017.

Приређивач ове драгоцене књиге Александар Чотрић истакао је у уводном тексту да су многа дела руске књижевности – романи и поезија, пре свега, познати широм света, док је најкраћи књижевни облик – афоризам – готово непознат, иако је реч о тематски разуђеном, значењски вишеслојном и књижевно-филозофски високо вредном жанру. Доиста, читав свет је очаран песмама Пушкина, Љермонтова, Јесењина, Блока, Мајаковског, Пастернака, Бродског; романима и приповестима Гогоља, Толстоја, Достојевског, Тургенјева, Солжењицина, Војновича; драмама Чехова и Булгакова, – да поменемо само неке из огромног јата великана руске књижевности. Но, то је општи случај у рецепцији уметности – веће форме су одувек на већој цени у односу на минијатуре, иако и најмање форме могу да имају врхунску уметничку вредност. На то је указао још у античко доба чувени римски лекар Гален (129-199): „У маленој форми – велика снага”, а знаменити енглески филозоф Франсис Бекон (1561–1626) чак тврди да је афоризам највиша форма духа и стилског умећа, ослобођена свих поштапалица и контекстуалног баласта – непосредно проницање у саму суштину, што могу да досегну само најумнији и најобдаренији појединци.

Руски афоризам, од своје прве појаве на јавној културној сцени у 18. веку па до данас, оваплоћује најбоље одлике овог жанра – интелектуалну проницљивост, вишеслојност значења и порука, бескрајну тематску разуђеност, лепоту стила,

волшебну духовитост. Зато је храбар чин Чотрића антологи-чара што је ушао у овако велики подухват, али уједно то је и књижевно-преводиачки изазов највише врсте, подухват у који је ушао с великим жаром и узорном одговорношћу. Пред њим се нашао огроман рудник злата и дијаманата.

Имајући огромну грађу пред собом, приређивач је оставио историчарима књижевности старији период и определио се за новије доба, за афоризме настале током 19. и 20. и с почетка 21. века. Уз ово, чисто временско опредељење, Чотрић је свој избор засновао искључиво на корпусу чистог жанра, клонећи се *афоризама* извучених из контекста романа и других дужих књижевних форми. По општем ставу књижевних теоретичара, то је једини исправан став. Зашто ако у многим романима има афористичких исказа антологијске вредности? Зато што *афоризми* у романима, причама, драмама нису носиоци самосталног значења већ су у функцији индивидуације и карактеризације ликова или у некој другој естетско-психолошкој функцији, а не становиште писца. Зато се у књижевно-теоријској терминологији и називају *афористички искази*, а не афоризми. Примера ради, реченица Димитрија Карамазова – *Живот је преширок, треба га ... сузити*. – није став Достојевског већ његовог лика у роману *Браћа Карамазови* и изражава његову, а не пишчеву филозофију живота. Једини изузетак је мото књиге пошто се налази на повлашћеном месту, пре ступања у мрежу поетичких и драматуршких релација унутар дотичне књижевне структуре, разуме се, под условом да је ауторски исказ, а не позајмица из литерарне традиције. Зато неупућени могу жалити што у овој антологији нема цитата из романа Толстоја и Достојевског, но то је само последица њене жанровске принципијелности.

Као и у афоризмима других народа, и у многим руским афоризмима уочавамо сличност с народним пословицама. Но, та сличност је врло варљива, сведена готово једино на краткоћу. По својој бити су врло различите литерарне форме. Пословица је најкраћа усмена (орална) форма, вековима избрушен исказ како да посао (отуд назив *пословица*) обавимо што лакше и што брже, са што мање труда и материјала – како да уопштимо неко конкретно искуство, док је афоризам скриптурална (писана) форма која указује на неки парадоксални проблем: на сукоб речи и дела, намере и последице, жеље и стварности... Зато се пословица може казати и другим речима, док је афоризам стриктно ауторско дело и мора се цитирати у дословном облику – у његовој структури је битна свака реч, макар била и свеза или предлог/прилог. Зато пословички исказ као део афоризма нема изворно

значење – у измењеном контексту значи сасвим нешто друго него у фолклорном контексту свога настанка. Примера ради, кад Јуриј Базилев каже: *После нас потоп. А шта ће бити после вас?* – он народну изреку користи само као предлог, препознајући под маском једног песимистичког фолклорног топоса демагошки алиби за лошу политику, а политичаре прећутно упозорава реторским питањем. Сатиричар на суптилан начин контрастира демагошко начелно општедруштвено *нас* са конкретно-политичким *вас*. Исти писац суптилом иронијом деструише пословички фаталистички топос *бирања мањег зла* као јединог смисленог исходишта у датој ситуацији: *Од свих зала, бирај неизбежно!* Појам *избора* се овде с правом своди на псеудо-појам у псеудо-слободи, на унутарњи парадокс сваке ситуације у којој позитивно начело нема простор актуелизације.

Наведимо овде још један сјајан афоризам Јурија Базилева о непредвидљивој дијалектици између усређитељске реторике и злоручке политике: *Од плусева је лако направити решетку.* Знамо из историје и идеологије колико су често најоптималније прогнозе резултирале погубном праксом.

Но, премда је критика власти и политике главно литерарно поприште свих сатиричара света, јер свуда су политичари главни носиоци и спроводници власти, творци и извршиоци закона, руски афористичари нису редуковали своју тематику на поље политике, већ се баве свим темама и дилемама, од радне и локалне средине до глобалних размера. Такође, и друштвени субјекат третирају у најширем контексту – од владара и патријарха до себе као писаца и грађана. Посебно плени пажњу што и врло млади аутори, попут Гаруна Агацарског (1986) из Дагестана, досежу до дубоких социопсихолошких и антрополошких увида. Некад је старост била синоним за велико животно искуство, а ево шта каже млади Агацарски: *Основни разлог проблема у људским односима је неспремност да разумемо другог. / Ако се дивиш себи, стигао си до границе својих способности.*

Подразумева се да млад човек најбоље разабера тајну љубави: *Љубав – то је када се боље односиш према другоме него према самом себи.*

Политички контекст је у читавој руској традицији драстично омеђавао простор духовних слобода – царско самодржавље, а потом и *диктатура пролетаријата*, односно беспризивни политички монизам, скучавали су слободу изражавања и чинили друштвено-политичку критику опасном. Зато су се филозофија и њој сродне области исказивале посредно, преко књижевности, јер она је могла да поруче смешта између

редова, кроз причу и метафору. Зато је књижевност освојила врхунско место међу уметностима, па чак и у целокупној руској духовној култури, а књижевници добили ореол гласа савести свога народа. Књижевност је у својим бујним недрима носила мудрост читаве хуманистичке сфере... Зато је руска књижевност, као Нојева лађа општег знања и умећа, врхунски цењена и омиљена не само у Русији већ широм света.

Док се у већим формама књижевности – роману, драми, причи – политичке поруке налазе између редова, у афоризму, сведеном на ред или два, политичка опаска или алузија има микро-простор. Зато су у њој не само свака реч већ и свако слово, чак и знак интерпункције, и демонстрација стила и носилац значења. А у поетичком репертоару ове малене форме изузетно је важан и распоред наведених елемената, који сви заједно творе особену структуру сваког појединачног афоризма.

Базилев не оклева да стави на тапет и неприкосновену политичку авангарду, заштићену од критике већ и самим својим именом-појмом. Управо ту номинално-вредносну претпоставку овако деструира: *Авангарда је увек напред. Било да води за собом, било да се спасава бекством.* Исто тако директно суочава отаџбину и државу, откривајући раздор у некадашњем појму-близанцу: *Не мењајте отаџбину за државу!* Свестан лакоће демагошке манипулације народом, упозорава нас: *У маси се и народ лако изгуби.* Колико сличан изазов може да дозове сличност опсервације може да нам покаже паралела између наведеног и познатог афоризма Бранислава Црнчевића: *Сам си маса, а у маси сам.* Борба за слободу – свестан је Базилев – води се на бескрајној арени, од свог ума и срца до глобалних размера. Пре свега, треба бити свестан вредности слободе и потребе за њом: *Слобода је награда за самосталне и казна за чопоративне.* А и цена борбе је превисока: *У болесном друштву здраве изолују.* Тоном сарказма, Базилев нуди лек: *Посипај главу пепелом! Ловорике ће бити бујнице.* Зато ова борба с разлогом носи епитет херојског чина и заслужује вечно памћење: *Слава палима за отаџбину у борби с државом!*

Скептични према романтичарској идили о могућим идеалним односима према људима и с урођеним даром за разабир стварности каква јесте, афористичари знају да љубавна идила има и своју опору страну. С богатим и разноврсним животним искуством песника, мемоаристе и адвоката, Дон Аминадо (1888–1957) нам нескривеном иронијом открива тајну дуговечне љубави: *Да би љубав била вечна, равнодушност мора бити узајамна.* Овде је реч *равнодушност*

синоним за *трпељивост* – константа самоодржања брачне и сваке друге заједнице.

Константу равнодушности као нулту премису толеранције открива нам писац и на општељудском плану, па је његов цинични афоризам и антрополошка опаска: *Узајамно разумевање захтева узајамне лажи.*

За ровитост љубавне идиле историчарка Татјана Ајвазова (1949) окривљује и вечни зов забрањеног воћа: *Брачне обавезе је пријатније испуњавати за другог.* А изазов за неверство је сваком мушкарцу пред носем: *Свака жена има недостатке, али код своје жене они су очигледни.*

За разлку од српских савремених афористичара, превасходно обузетих сатиром, већина врсних руских афористичара гаји широк колоплет тема, од филозофских, историјских и политичких, до љубавних и (ауто)поетичких. То је континуитет у читавој руској књижевној традицији – већина писца се огледала у многим жанровима и хватала у коштац са мноштвом тема. И руски књижевни часописи су у тој традицији – *Литературнаја газета*, на пример, одувек је имала, не само рубрике за све књижевне жанрове и све уметничке области, већ и за науку и општу културу. У тако широком тематском луку је и састављач Антологије представио руске афористичаре. Ево како социолог Артур Васиљев (1935) ставља под лупу унутарњу противречност беспризивне критике политике: *Ако је свака власт насиље, заљубљеност у њу је – перверзија.* Цитирана опаска је у прећутном дослуху с његовим метатеоријским увидом: *Не говоре чињенице већ њихови тумачи.* Ево и његовог (ауто)поетичког афоризма: *Најбољи психотерапеут је – добра шала.*

Универзалну тематску разуђеност налазимо и код потпуковника и војног правника Виктора Власова (1925). Ево најпре његовог афоризма о афоризму, једва видљивом, а великом књижевном чуду: *Афоризам је капљица која се дрзнула да у себи одражава васиону.* Исти аутор бави се и политиком из разних углова. Ево луцидне опаске о аплаузу као стереотипу општег одобравања: *Ако не аплаудирају – значи слушају.* Сликовитом мини-нарацијом упечатљиво нам је предочио раскол између привидне и стварне истине о послушности и одговорности: *Кад нема начелника, у одељењу се решавају само укрштене речи.* Изванредно је сублимирао и релативност људских судова о другима, сведеност већинског човека на свој праг и ђепенак: *Дубину туђе мисли свако мери својим аришином.*

У великом сазвежђу врхунских афористичара најшире тематике посебно место припада музичару и књижевнику

Михаилу Генину (1927–2005). Без романтичарских илузија раствара и мит о детињству као идиличној љубави између деце и родитеља: *Кад би деца бирала родитеље, многи одрасли би остали без деце*. Без милости демаскира и апсолутну власт: *Свако ко је био за главу виши од тиранина платио је главом*. Но, чак и да није у питању толико папрена цена, писац нас пита: *Шта је боље имати – сопствено мишљење или све остало?* А ево како нам Генин открива исход битке пре званичног ратног извештаја: *Војници су знали – ако је на челу краљ, то значи да се повлачимо*. Наоко лежерном игром речи дочарава нам тужну истину о великанима свог и општељудског рода: *Велики су ретко кад живи*. Ову трагичну чињеницу писац ублажава призивом ретких срећника који посмртно славље почну још на овом свету: *Посмртна слава добра је и за време живота*.

То је махом виртуелна, готово никад реална ситуација, а чаролију фикције Генин нам духовито предочава честом, готово општом заблудом умишљених генија: *Можда би да се родио пре Шекспира он био Шекспир, а не Шекспир*. Нажалост, манија величине далекосежнија је и погубнија код политичара него код уметника: *Лакше је ићи напред него у добром правцу*. Лакоћа напредовања у сваком правцу је код политичара као *Добар дан...* Ватромет духа Михаила Генина поентираћемо његовом луцидном опаском о видљивости и невидљивости памети: *Мада се мождане вијуге не виде, али ако их нема – врло су видљиве!*

Из великог мозаика тема и идеја Михаила Генина указаћемо овде на још два бисера духа. Један указује на фаталну зависност карактера од своје природе: *Сви камелеони који нису мењали боју изумрли су*, а други је аутопоетичке природе, варијација поимања најкраћег књижевног жанра: *Афоризам је роман из којег је уредник избацио све непотребно*. Овде нам се намеће паралела са Александром Баљком: *Афоризам је роман у праху*, са акцентом на довршеном делу, док је код Генина акценат на међузависности перцепције и рецепције.

Хемичар Анатолиј Брејтер (1930–1991) је суочио две фолклорне метафоре и добио духовит афоризам широког спектра значења, од поруке појединцу до социо-политичког увида: *Да би се стало на ноге, треба имати главу*. Плени пажњу и његова опаска о зависности циљева од средстава: *Тешко је комбиновати високо постављене циљеве с ниском платом*. Дубок је и суптилан и његов афоризам о тегобама стваралачког подухвата, о горкој и невидљивој страни стваралачког чина и кад је реч о ведром и лаком хумору: *У свакој шали је горка судбина аутора*.

Из мравињака тема и дилема књижевника и новинара Владимира Голобородка (1940) ево најпре бриљантног афоризма који нас упозорава колико драматике крију дуали мало и велико, случајно и циљано, субјективно и објективно: *Не сањај о бољем животу када прелазиш улицу!* Из доњег ракурса, из жабље перспективе, речником Журденове прозе је апострофирана велика тема. Тему о начину живота исти аутор нам је предочио и суочењем друштвено декларисане и стварне вредности рада, односом труда и задовољства: *Рад треба да буде не само друштвено користан већ и да не буде лично штетан.* Ефектно нам је предочио и обрнуту аномалију, кад клатно друштвеног интереса оде у другу крајност: *Колектив истомишљеника: свако мисли о себи.* Но, писац нас метафором пирамиде упозорава да потпуна супротност, једноумна власт, није лек већ још тежа пошаст: *Власт у облику пирамиде је стабилна, али нема главу.*

Овај Голобородков тематски мини-паноптикум поентираћемо афоризмима о појму релативности. Први је реплика чувене Аристотелове изреке и уједно метатеоријски исказ: *Драг ми је Платон, али је истина релативна.* Други указује на потребу надмоћи над другима као прави мотив владања, обично демагошки образложен народним интересом: *Руководити, то значи – сузбијати такву склоност код других.*

Новинар и књижевник Владимир Колечицки (1938) такође тематизује разне аспекте живота, од политике до љубави. Спрегу политике и медија као инструмента њене свеобухватности сажима у две кратке реченице, премештајући чувени Марксов исказ из сфере религије у сферу политике: *Политика – опијум за народ. Телевизија – шприц.* Ако је та спрега стамена, и у новом добу могући су древни исходи – *Апсолутни тријумф демократије: плебисцитарно изабрани тиранин.* Но, умирен сазнањем да је *Пут до срећног живота поплочан (...)* добрим намерама наших лидера, Колечицки не допушта да га политика и силе Танатоса преузму под своју команду, па утеху налази у крилу љубави: *Деколтеи су проширили своје границе до пупка.* Шире гледано: *Наше жене су толико неодољиве да их морамо упознати додиром.* Бекство у љубав уједно је и патриотски мотивисано бекство од фаталног зова политике: *Ако будућност зависи од нас, ја јој не завидим.*

Виктор Коњахин је такође новинар и књижевник, и код њега се на особен начин укрштају књижевни стил и новинарска прецизност. Отуда и реске политичке опаске под његовим пером добијају благ мисаони тон: *У целом свету закони служе за примену, а у Русији за дискусију.* И државни симболи

и амблеми у сазвучју поетске прозе губе идеолошку рескост: *Заставама је потребан свежи ветар*. Алармантни звук теме срљање у опасност сасвим је амортизовао лежерним шеретским жаргоном: *Не идите у крајност ако немате приступ!* Чак и иронију и сарказам његовог хумора перципирамо благонаклоније но у свакодневици: *Шта може да буде боље од склерозе? Свако јутро почињеш живот испочетка!* Да и не помињемо љубав, сферу у којој романтика има неизоставно место: *Деведесет одсто женске лепоте чини мушка машта*. Ако у цитираном афоризму доминира мушка кавалирска отменост, у следећем се суочавамо са опоријом истином: *Даме су због њега остајале без разума, а он због њих без новца*. Но, вратимо се онима који нам и дању и ноћу ведре и облаче, који одређују шта је црно а шта бело и ко је анђео а ко ђаво – политичарима: *Ђаво је анђео који је променио политичку оријентацију*.

Овај мали али значењски крцат сет закључићемо аутопоетичким афоризмима, први је *pro domo sua*: *Не разуме свако афоризам, па за такве морају да се снимају ТВ серије*, а други нам ефектно дочарава болесни нарцизам: *Неким писцима је потребан екстра преводилац – да их преведе из талента у генија*.

Лекар и писац Борис Крутијер (1940) у свом богатом искуству суочио се са мноштвом животних тема, од рата и мира до љубавних идила и илузија. Попут Хемингвеја, увидео је тамну страну херојских прилика и неприлика: *Што је у животу више места за подвиге, мање је места за нормалан живот*. Познато нам је да се слично односимо према ситницама, али је илузија да нас велике, посебно трагичне теме зближавају. Карактер надјачава и прилике и неприлике: *Једни на Голготу носе свој крст, а други чекић и ексер*. Истина станује овде и сада а не у маглинама будућих долина среће: *Живот је празник ако га прослављаш сваког дана*. Сагласја су међу људима ретка, јер *слушамо туђе мишљење само ако одговара нашем*. То није добро ни на комшијском а камоли на државном плану, махом препуштеном бирократским институцијама: *Мисао је посетила бирократу ван радног времена. Није је примио*. Овде и реч *мисао* и синтагма *ван радног времена* и наше лично искуство и много шире значење: *примање мисли није у опису радног места бирократе!* Крутијер зато своје мисли о животу и смрти не шаље бирократама већ онима који могу да увиде њихову дубину и ширину. *Живот – то је најкраће растојање између овог и оног света. / Што мање узимаш од живота, то лакше идеш кроз њега*.

Крутијеровим луцидним афоризмима о љубави и браку није потребан коментар: *Не тражи од жене више него што можеш. / Ако се мушкарац жени само зато што му је време, то значи да је касно. / Нежења има све услове за брачну срећу и зато се – не жени. / У животу је све могуће, али с годинама све ређе и ређе.*

И у светској и у руској традицији чест је спој лекарске и књижевне професије. Отуда комплименат писцима да су лекари људских душа.

Генадиј Малкин (1939–2016) је лекар и писац. На ироничан начин тематизује веру у постојаност животног хабитуса: *Живот је тако кратак да једва имаш времена да га поквариш.* Да не би било забуне, писац коригује своју тврдњу призивом хемије и физике: *Човек се, углавном, састоји од воде, која је све прљавија.* Зна Малкин да је вода алфа и омега живота и да мекота и безобличност нису мане већ врлине: *Најтеже је сломити бескичмењаке.* Неки од његових афоризама су горке опаске о људској природи: *Не кријемо само оно што желимо да виде на нама. / Кад оствариш циљ, увидиш да си постао средство.* Нехај срећника према несрећницима дочаран нам је маестралном сликом метафором, контрастом пустиње и оазе: *Глас вапијућег у пустињи не чује се у оазама.* А са наоко малом променом у стилу понашања можемо знатно да допринесемо својој срећи. То нам Малкин предочава ефектним суочавањем два фолклорна идиома: *Боље је ставити прст на чело него хватати се за главу.* Јесте афоризам најкраћа књижевна форма, али не смемо ни од краткоће правити мит, упозорава нас писац: *Афоризам не сме да буде краћи од мисли.*

Сазвежђу врхунских афористичара припада и инжењер, глумац и песник Сергеј Попов (1938–1997), који је живео у Москви. Неки његови афоризми су истински социо-психолошки увиди: *Да се не бисте изгубили у гомили, морате да се издигнете над њом. / Ништа толико не уједињује људе колико усамљеност. / Безличност има много лица. / Највише робова имају – ствари.*

Један од најбољих афоризама Попова је далекосежна порука својој генерацији, индиректно исказана метафором *родитељи/деца*, која нас на тих дискретан начин прозива кантовским императивом, распрскавајући у парампарчад све наше алибије о тешким условима живота и рада, о терету традиције и политике на нашим плећима, скраћено речено: о пребацивању кривице на *друге* за нашу судбину. Ево тог феноменалног, наоко једноставног али значењски

вишеслојног афоризма: *Ми нисмо само деца свог времена, већ и родитељи.*

Александар Фјурстенберг (1913 – 2001) је био радиоинжењер и филолог, врстан афористичар и веома заслужан и за руску афористику и као приређивач зборника. У свом подужем веку је искусио разне друштвено-политичке мене и потресе. Отуда његови афоризми оцртавају велики лук освајања слободе изражавања. Радијус слободе је маркиран опасним граничним просторима. Зато: *Не буди паметнији него што је дозвољено!* У противном, освајање слободе као успостављања правде и реда очас поприми драматичан исход: *Тражио је да све дође на своје место и остао – без свог места.* Но, упркос свим ризицима, грех је седети скрштених руку. У противном, праведник суделује у непочинствима: *Кривци се деле на оне који нису у праву и оне који су у праву у погрешно време.* Сви би да буду генерали после битке! Аргументат сатиричара је позната вајкадашња истина, древно али увек актуелно народно искуство: *Све што се добро завршило морало је да почне.* Свестан да су хумор и сатира моћна оруђа у критици хаоса и безумља, писац нас упозорава да са хумором нема шале у драми збиље: *С хумором не треба флертовати. Треба га освојити.* Античка мудрост каже: опасно је оклевање. На то нас Фјурстенберг индиректно упозорава, порукама између редова: *Осуди лаж док не постане истина.* У противном, биће касно, прилика ће потонути у неповрат: *Кад изузетак постане правило, не дозвољава никакав изузетак.*

Владимир Шојхер (1948) је инжењер и писац, британак афористичар раскошног стила и приређивач више антологија мисли и афоризама, крупно име у руској афористици. Дубоко је свестан да је афоризам у сржи парадоксална мисао, али и да је сама стварност парадоксална. Отуда је афоризам њен литерарни пандан.

Насупрот заговорницима послушности као формули преживљавања, Шојхер поима друштвену дијалектику у свим супротном знаку: *Немоћ жртве привлачи насилнике.* Не само што се послушници лично неће усрећити него ће својим аминовањем моћницима допринети „рђавој бесконачности истог”, лакшој репродукцији постојећег стања: *Масе следбеника чине следе улице безизлазним.* Статика постаје идеал, а промена, која је душа напретка, постаје друштвено зло. Негативном селекцијом систем вредности се претвара у своју супротност: *Власт психопата претвара цео народ у параноике.*

Шојхер је свестан да је одзвонило идеолошкој свести и да је сваки пројекат на тој основи унапред осуђен на пропаст. Зато не гради већ разара идеолошки дискурс иронизацијом његових повлашћених топоса и вербално-ритуалних образаца, али то чини на посредан, уметнички начин, паралелизмима кроз време и простор, *откаченим* асоцијацијама, интелектуалном ироничком дистанцом... Ево најпре два афоризма о (не)сводивости људског на животињска друштва, на жалост свих инжењера људских душа: *У мравињаку је свако умованье субверзивна делатност. / За разлику од паса, људи чешиће лају на своје него на туђе.*

Вулгарни интерес је честа Шојхерова тема: *Где сви збрињавају задњице, мозгови одлазе.* Круна таквог односа је дивинизација политике и њен материјални екстра-статус, брисање разлике између друштвеног субјекта и објекта, радикално раздвајање друштва на субјекат и објекат: *Повећавајући плату себи, посланици имају осећај да су знатно допринели друштвеном бољитку.*

Пуна слобода говора није само један вид слободе, она је њена суштинска еманација. После именовања друштвених добротинитеља и штеточина, заслужника и криваца што је друштво такво какво је, следе признања и осуде, награде и казне... А то је већ сфера јавног мњења и делања друштвених служби и установа. Да ли ће људски род, у далекој будућности, изнедрити друштво у коме неће постојати материјалне и статусне разлике, у коме ће бити свеједно ко је горе или доле, лево или десно, испред или иза...? Еволуционисти или просвећени идеалисти или урођени демократи или ... сматрају да хоће под условом да линију напретка људског друштва појмимо као асимптоту, кривуљу која се непрестано приближава свом зениту али га по дефиницији, као непрестано растућа крива, не може сасвим достићи. Све дотле биће послa за сатиричаре и хумористе.

Аутор овог приказа први пут се суочио са бисерима духа руских афористичара тек пре десетак година, из првих издања *Енциклопедије мудрости* Владимира Шојхера. Но, Енциклопедија је садржала мудре мисли из целог света и свих времена. Зато је ово прво право откриће огромне ризнице савременог руског хумористичко-сатиричног духа, који се по мери сатиричности може мерити са српским сатиричним афоризмом, уникатним у свету током последњих пет деценија, али је по тематском дијапазону и мисаоном капацитету (филозофским и социо-психолошким импликацијама) феномен без премца.